

Comentariu de practică judiciară: Acțiune în anularea unui contract de vânzare-cumpărare întemeiată pe principiul *resoluto jure dantis resolvitur jus accipientis*. Schimbarea de către instanța de apel a cauzei actului juridic. Consecințe. C. proc. civ., art. 84, art. 129, art. 304 pct. 7

LUIZA CRISTINA GAVRILESCU¹

Sunt îndeplinite condițiile procedurale pentru casarea deciziei instanței de apel în cazul în care aceasta a schimbat în apel cauza actului juridic dedus judecării, reținând că acțiunea în justiție a reclamantului se fundamentează pe nerespectarea obligației de garanție contra evicțiunii de către pârâtul-vânzător, deși acțiunea viza anularea unui contract de vânzare-cumpărare, fiind întemeiată pe principiul subsecvenței actului juridic dedus judecării, în raport cu primul act de vânzare-cumpărare ce a fost anulat de către instanța de judecată.

Secția a II-a civilă, Decizia nr. 4307 din 4 decembrie 2013²

Sentința instanței de fond

Prin sentința civilă nr. 1630/2012, Tribunalul Suceava, Secția civilă, a admis, în parte, acțiunea formulată de reclamantul F.I., a anulat contractul de vânzare-cumpărare acțiuni încheiat la data de 9 iunie 2009 între pârâtul F.G. și reclamantul F.I. și a obligat pe pârâtul F.G. să-i restituie reclamantului suma de 165.400 Euro la cursul de schimb de la data rămânerii definitive a hotărârii. Totodată, tribunalul a respins ca nefondat capătul de cerere privind obligarea pârâtului M.V. la predarea celor 827 de acțiuni emise de SC „R.T.” SA, ce au făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare mai sus menționat, către prim – pârâtul F.G.

Considerentele instanței de fond

Pentru a pronunța această sentință, tribunalul a reținut că prin contractul de vânzare – cumpărare încheiat la data de 9 iunie 2009, pârâtul F.G. a vândut reclamantului F.I. un număr de 827 acțiuni, reprezentând

¹ Asistent univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, email: luiza.gavrilescu@uaic.ro

²<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=82873>

9,22% din capitalul social al SC R.T. SA Câmpulung, prețul convenit fiind de 165.400 Euro. Prin sentința nr. 2025 din 21 martie 2011, Tribunalul Suceava a dispus anularea contractului de vânzare-cumpărare din 15 august 2009 încheiat între M.V. și F.G., prin care au fost vândute 827 acțiuni de către M.V., pârâtului F.G., instanța reținând că nu au fost respectate anumite prevederi, precum dreptul de pronunțare al celorlalți acționari și că nu există ofertă de cumpărare a cumpărătorului F.G.

Ca atare, a apreciat prima instanță de fond, întrucât a fost anulată convenția prin care pârâtul F.G. devenea vânzător al acțiunilor, rezultă că acesta i-a vândut reclamantului acțiuni pe care nu le are, astfel încât se impune anularea actului de vânzare-cumpărare ce face obiectul convenției ca act subsecvent și repunerea părților în situația anterioară.

Tribunalul a mai reținut că, urmare a pronunțării sentinței nr. 2025 din 21 martie 2011, a fost modificat actul constitutiv al pârâtei SC R.T. SA în sensul că cele 827 de acțiuni ce au făcut obiectul celor două contracte de vânzare-cumpărare au fost înregistrate în registrul acționarilor pe numele pârâtului M.V., vânzătorul inițial.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel pârâtul F.G., criticând sentința atacată pentru nelegalitate și netemeinicie.

Decizia instanței de apel

Prin decizia nr. 14 din 19 martie 2013, Curtea de Apel Suceava, Secția a II-a civilă, a admis apelul pârâtului F.G. și a schimbat în tot sentința atacată, în sensul că a respins acțiunea reclamantului ca nefondată, obligând reclamantul la 12.533,5 lei către pârâtul F.G.

Considerentele instanței de apel

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că excepția insuficienței timbrării și excepția prematurității invocată direct în apel de către apelantul-pârât sunt nefondate (...).

Pe fondul cauzei, instanța de apel a reținut că apelul declarat de apelantul-pârât este întemeiat întrucât reclamantul a invocat ca motiv de nulitate a contractului de vânzare cumpărare acțiuni, nerespectarea de către apelantul-pârât a obligației de garanție pentru evicțiune prevăzute de art. 4 lit. b) din contract și a dispozițiilor art. 98 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, republicată. Or, conform art. 1341 C. civ., recurentul-cumpărător nu poate să solicite anularea contractului de vânzare-cumpărare, ci doar restituirea prețului, în condițiile în care dovedește că împotriva sa s-a formulat o acțiune în justiție privind predarea celor 827 de acțiuni pe care a declarat că

le are în gestiune. Simpla temere a reclamantului că va fi evins întrucât la data încheierii contractului reclamantul nu era acționar la SC R.T. SA, care este o societate de tip închis, nu este suficientă pentru promovarea unei acțiuni în răspundere pentru evicțiune.

În plus, în speță, nu s-a făcut dovada plății prețului de 165.400 Euro, în cuprinsul contractului prevăzându-se ca plata se va face în numerar la data semnării contractului.

Motivele de recurs împotriva deciziei pronunțate în apel

Împotriva acestei decizii a declarat recurs reclamantul criticând decizia atacată pentru motive de nelegalitate ce pot fi încadrate în dispozițiile art. 304 pct. 7 și 9 C. proc. civ.

În dezvoltarea criticilor de nelegalitate, recurentul-reclamant a arătat că instanța de apel a pronunțat o decizie legală, motivată, formulată pe lipsa dovezii plății prețului și recuperarea, în speță, a garanției pentru evicțiune, deși acțiunea a fost demarată pe anularea actului subsecvent și repunerea părților în situația anterioară, aspect reținut și de prima instanță de fond.

Recurentul-reclamant a arătat că susținerile intimatului-pârât în sensul că nu deține acțiunile și nu cuprinde prețul nu au nicio justificare atâta timp cât în art. 5 din contract se prevede că plata s-a făcut la data semnării contractului, iar din actele dosarului reiese că în anul 2009 a votat cu aceste acțiuni. Cât privește garanția pentru evicțiune, recurentul-reclamant a arătat că a indicat art. 4 lit. b) din contract pentru a susține afirmația că pârâtul nu este proprietar al acțiunilor, aspect reținut de către prima instanță.

Recurentul a mai arătat că pârâtul a invocat în speță simulația actului dedus judecății, fără să probeze acest aspect.

Decizia instanței de recurs

Față de motivele de nelegalitate încălcate de recurentul-reclamant și față de încadrarea acestora în dispozițiile art. 304 pct. 7 și 9 C. proc. civ., Înalta Curte, în baza art. 137 alin. (1) C. proc. civ. raportat la art. 302¹ lit. c) C. proc. civ., a respins excepția nulității recursului invocată la acest termen de judecată.

Examinând motivele de nelegalitate formulate, văzând și dispozițiile art. 304 pct. 7 și 9 C. proc. civ., Înalta Curte a reținut că recursul declarat este fondat, pe următoarele considerente:

Considerentele instanței de recurs

Potrivit art. 84 C. proc. civ. raportat la art. 129 C. proc. civ., instanța fondului este obligată să califice în drept cererea, cererea fiind valabilă chiar dacă poartă o denumire greșită.

Pornind de la acest principiu de drept procesual, Înalta Curte a reținut că recursul reclamantului a înțeles să investească instanța de judecată cu o acțiune în anularea contractului de vânzare-cumpărare de acțiuni nr. 2025/2009, acțiune întemeiată și motivată pe subsecvența actului juridic ce face obiectul cauzei, respectiv: *resoluto jure dantis resolvitur jus accipientis*. Astfel, întreaga motivare a demersului său judiciar se fundamentează pe anularea contractului de vânzare-cumpărare acțiuni, prin care pârâtul F.G. a devenit acționar al celor 827 acțiuni ce au fost ulterior vândute către reclamant, acesta din urmă fiind invocat ca act subsecvent primului contract de vânzare-cumpărare. Invocarea clauzei din art. 4 lit. b) a contractului de vânzare-cumpărare de către reclamant în finalul acțiunii nu a fost făcută în sensul fundamentării acțiunii pe nerespectarea dispoziției de garanție contra evicțiunii, de către pârâtul F.G., ci pentru susținerea absenței calității de proprietar al acțiunilor vândute a intimatului-pârât. De altfel, această calificare a fost făcută de către prima instanță de fond, care a analizat art. 4 lit. b) din contractul de vânzare-cumpărare din perspectiva *lipsei calității de proprietar a pârâtului-vânzător*, iar nu ca o nerespectare a garanției pentru evicțiune și, respectiv, *un motiv de nevalabilitate a contractului de vânzare-cumpărare*.

De altfel, pornind și de la conținutul motivelor de apel, instanța de apel avea obligația, în calitate de instanță devolutivă, să pună în discuția părților calificarea acțiunii prin raportare la motivele de apel invocate și, implicit, la temeiul de drept.

Înalta Curte a reținut că instanța de apel a schimbat în apel cauza actului juridic dedus judecății, reținând că acțiunea în justiție a reclamantului se fundamentează pe nerespectarea obligației de garanție contra evicțiunii de către pârâtul-vânzător contrar modului în care a fost soluționată acțiunea în primă instanță și modului în care a fost motivată acțiunea de fond, fără a pune acest aspect în discuția părților.

Ca atare, Înalta Curte a reținut ca întemeiat primul motiv de recurs relativ la motivarea soluției instanței de apel prin trimitere la neoperarea garanției contra evicțiunii, deși în speță s-a invocat principiul subsecvenței

actului juridic dedus judecării, în raport cu primul act de vânzare-cumpărare ce a fost anulat de către instanța de judecată, aspect ce echivalează, în fața instanței supreme, cu necercetarea fondului dedus judecării, ca urmare a schimbării cauzei actului juridic dedus judecării.

Față de reținerea acestei critici de nelegalitate, Înalta Curte a reținut că se impune casarea deciziei instanței de apel, conform art. 304 pct. 7 raportat la art. 312 C. proc. civ., instanța de apel urmând să analizeze criticile din apel prin raportare la motivele invocate în acțiunea introductivă de instanță și analizată de prima instanță de fond.

În baza art. 315 C. proc. civ., Înalta Curte a pus în vedere instanței de apel ca în rejudecare să analizeze incidența în speță a principiului *resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis*, principiul subsecvenței actului juridic având în vedere că în speță se invocă încheierea succesivă a unor contracte de vânzare-cumpărare având același obiect și, implicit, să analizeze excepțiile pe care le comportă această regulă de drept. De asemenea, vor fi avute în vedere, la rejudecare, și motivele de recurs relative la plata prețului și posesia acțiunilor pornind de la clauzele contractului de vânzare-cumpărare prin raportare la art. 969 C. civ., la natura obiectului vânzării acțiunilor la purtător, la probele administrate privind reconfigurarea structurii acționarilor pârâtei SC R.SA și, nu în ultimul rând, la natura probei conform art. 1169 C. civ.

În ceea ce privește motivul de recurs relativ la invocarea caracterului simulat al contractului de vânzare-cumpărare de către intimatul-pârât F.G., Înalta Curte a reținut că acesta este nefondat, întrucât nici una dintre instanțele de fond nu au analizat acest aspect, soluțiile pronunțate nefiind fundamentate pe teoria simulației actului juridic.

Comentariu

Principala critică adusă deciziei instanței de apel a vizat schimbarea cauzei acțiunii: reclamantul și-a întemeiat cererea de anulare a actului pe aplicarea principiului desființării actului subsecvent ca urmare a desființării actului principal, iar instanța de apel a apreciat că reclamantul ar fi înțeles să se prevaleze de neîndeplinirea obligației de garanție pentru evicțiune. Deși ambele reprezintă cauze de desființare a actelor juridice, cea dintâi se bazează pe nevalabilitatea actului inițial, pe când cea de-a doua, pe neexecutarea corespunzătoare a unui act valabil. Mai precis, în timp ce reclamantul a susținut că pârâtul nu i-a putut transmite proprietatea întrucât

acesta însuși nu mai era proprietar la data încheierii actului (ca urmare a efectului retroactiv al nulității), instanța de apel a reținut că s-ar fi invocat clauza de evicțiune, care sancționează pierderea calității de proprietar a transmitătorului ca urmare a valorificării de către vânzător sau de către un terț a unui drept care exclude, în tot sau în parte, dreptul cumpărătorului referitor la bunul respectiv.

În condițiile în care reclamantul a fost de bună credință, în sensul că nu a avut cunoștință despre lipsa calității de proprietar al înstrăinătorului, este îndreptățit să ceară anularea actului de vânzare al acțiunilor. În speță nu s-a invocat incidența vreunei excepții de la regula desființării actului subsecvent ca urmare a desființării actului inițial, care să justifice menținerea actului încheiat între reclamant și pârât. Ar urma deci să se dea eficiență principiului: „Nimeni nu poate transmite sau constitui mai multe drepturi decât are el însuși.” (*nemo dat quod non habet*). Dacă în contractul încheiat între reclamant și pârât s-ar fi stipulat că pârâtul vânzător se angajează să dobândească proprietatea asupra acțiunilor la o dată ulterioară, actul ar fi putut fi socotit ca valabil. Într-o astfel de ipoteză, neîndeplinirea până la data convenită a obligației de dobândire a acelor acțiuni ar fi îndreptățit reclamantul la desființarea actului pe calea rezoluțiunii. În speță însă, înțelegerea dintre părți a cuprins transferul imediat al dreptului de proprietate, reclamantul fiind în eroare cu privire la lipsa calității de proprietar a pârâtului înstrăinător, ceea ce îi dă dreptul la anularea actului.

Conform art. 1230 C.civ., *bunurile unui terț pot face obiectul unei prestații*, debitorul fiind obligat să le procure și să le transmită creditorului sau, după caz, să obțină acordul terțului. Totodată, conform art. 1683 C. civ., *vânzarea bunului altuia* este valabilă vânzătorul fiind obligat să asigure transmiterea dreptului de proprietate de la titularul său către cumpărător, fie prin dobândirea de către acesta a bunului, fie prin ratificarea vânzării de către proprietar, fie prin orice alt mijloc, direct ori indirect, care procură cumpărătorului proprietatea asupra bunului. Aceste prevederi presupun însă cunoașterea de către cumpărător a faptului că, la data încheierii actului, vânzătorul nu este încă proprietar și acceptarea angajamentului acestuia că va depune toate diligențele să procure în viitor proprietatea pentru cumpărător. Rezultă deci că nefiind acesta cazul în speță, motivul pe care poate să îl invoce reclamantul în desființarea actului nu este rezoluțiunea, respectiv incidența evicțiunii, ci nulitatea actului. Pierderea calității de

proprietar a vânzătorului s-a realizat ca urmare a desființării contractului prin care el dobândise anterior acțiunile de la pârâtul MV.